

**Rigor Moderatus Doctrinæ Pontificiæ Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiæ Traditus**

Specimina exhibens Moderationis Pontificiæ, à P. Daniele Concina violatæ

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1749

Art. 2. Opinio statuens posse aliquid accipi ultra fortem ex Statuto
Principis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63772)

qua conditio; hinc imperitus quispiam facilè in errorem posset trahi, ut sibi persuadeat, ejusdem indolis etiam esse leges quasdam naturales; vel malevolus quispiam occasionem inde posset sumere, dicta horum Authorum in pravam sensum detorquendi.

§. 135.

Missis igitur hisce phrasibus, firmiter tenendum, legem naturalem esse omnino immutabilem, ac indispensabilem; nec in dictis casibus ullam contingere mutationem circa objectum legis naturalis. Nam transgressio pacti, vel voti irritati, aut per dispensationem sublata: occisio ex imperio DEI: ablatio rerum consentiente Supremo Domino, vel cogente extrema necessitate: retentio rei præscriptæ &c. hæc & similia nunquam fuerunt objectum legis naturalis, nunquam fuerunt comprehensa sub ea lege; unde non opus est dicere, ea eximi à lege, ea conditionatè esse prohibita &c.

Consultius tamen est,

§. 136.

Mihi persuasum est, ejusmodi Auctores, qui Juris naturalis absoluti & conditionati mentionem faciunt, non alia ratione ad has improprias locutiones delapsos esse, quàm ex studio clariùs, & ad captum discipulorum suorum explanandi obligationem Juris naturalis circa diversas materias. Unde qui innoxii verbis bono zelo adhibitis, depravatum vellet sensum affingere, & ludendo in verbis, gravissimos errores illis impingere; virum hunc oportet esse, qui finistros animi affectus specioso severioris Theologiæ pallio conatur obtegere. A quo tamen nemo cordatus aut prudens rerum æstimator sibi fucum fieri patietur.

*Ut omit-
tatur.*

§. 137.

Præmissa Juris naturalis notitia, accedimus ad examinandum Titulum, quem pro exigendo auctario supra sortem,

*Art. 2.
OPINIO P.
FICHLER,*

tem, in Statuto Principis, vel Consuetudine reponunt aliqui, & cum iis P. Vitus Pichler, (a) asserens, usuram lucratoriam minùs strictè sumptam, & Jure naturali & Divino prohibitam, probabiliter non esse ita absolute prohibitam, ut à Magistratu humano per statutum, in quibusdam circumstantiis & ex causa publica permitti non possit tanquam licita; modò sit moderata, & aliunde non repugnet charitati erga proximum à Jure naturali ac Divino præceptæ.

(a) Ad lib. V. Decretal. tit. 19. n. 8.

§. 138.

Explicatur.

Hic præcipuè lapis est, quo offensus fuit Zelus Concinianus. Ne tamen insigni Viro, P. Pichler, falsò aliquid imputetur, bene advertendum est, juxta hunc Authorem non fieri licitum lucrum immediatè ex mutuo percipiendum, quæ esset usura strictè sumpta, (Diff. I. §. 67.) sed percipi posse lucrum occasione mutui ex Statuto Magistratus humani: fere sicut usura compensatoria, (ib. §. 75.) quæ accipitur ratione damni emergentis, vel lucri cessantis, non est propriè & in rigore usura, eo quòd non immediatè ex mutuo, sed ex alio titulo justo, qualem Pater Pichler Statutum quoque Principis esse censet, auctarium petatur.

§. 139.

Potest Princeps

Duo igitur possunt moveri dubia, primum, an Princeps ex causa publica, & in quibusdam circumstantiis possit alicui concedere jus ad moderatas quasdam præstationes à subdito suo exigendas? Secundum, an Princeps id possit ex occasione Mutui? Quæ autem de Statuto Principis dicuntur, intelligi etiam debent de Consuetudine, quæ potissimam suam vim derivat à consensu Principis.

§. 140.

Fas concedere ad exigendam

De primo dubio (§. 139.) si seria moveatur quæstio, indignabitur fortè, quisquis competentem de potestate Prin-

Principum Ideam menti impressam tenet. Nam, consentientibus omnibus Theologis, potest Princeps *ex causa publica* & in quibusdam circumstantiis tributum à subditis exigere, sibi præstandum: cur non possit similiter *ex causa publica* & in quibusdam circumstantiis jus alicui concedere ad moderatam præstationem à subdito Principis exigendam? Autoritate Magistratûs Ecclesiastici concedi alicui jus exigendi pensionem annuam à Beneficiato quopiam, videmus quotidie. Si ex causa sæpe privata, scilicet pro sustentatione pauperis Clerici, onus solvendæ pensionis imponere potest Magistratus Ecclesiasticus: cur Princeps Laicus non possit *ex causa publica* & in quibusdam circumstantiis adstringere subditum, ad moderatam præstationem alteri solvendam? Igitur Statutum Principis potest esse legitimus titulus exigendi moderatam aliquam præstationem.

§. 141.

Secundum dubium (§. 139.) facile decidi posse, credent multi. Nam Statutum Principis, æquè ac damnum emergens aut lucrum cessans, est extrinsecum mutuo, & illi nequaquam innatum. Parùm igitur interesse videtur, sive occasione mutui, sive alia occasione jus ad præstationes aliquas concedatur à Principe, sicut parùm interest, an damnum emergat occasione mutui, seu occasione alterius contractus. (§. 4.) Ratio enim ultimata talis Statuti non esset *mutuatio*, sed causa illa publica exigens, ut mutuanti aliquid præstetur. Argumentum formari posset hoc modo: Statutum Principis est legitimus titulus exigendi moderatam aliquam præstationem: (§. 140.) ergo etiam est justus titulus exigendi eam occasione mutui. Non enim apparet, cur Mutuum excludat Legem Principis, quæ in aliis negotiis effectum obligandi habet. Nam præstatio ista exigetur non ratione mutui, sed ratione statuti ex causa publica facti.

§. 142.

§. 142.

*Exhiben-
tur argu-
menta P.
Pichler,
petita ex
dominio
alto,*

Animus non est firmandi hanc opinionem (§. 137.) nostris argumentis. Exhibeamus potius rationes, quas Patroni ejusdem afferunt.

I. Penes Rempublicam datur dominium altum rerum & bonorum ad privatos pertinentium, ita ut ex causa publicum bonum concernente, de iis possit disponere Magistratus, prout bono communi utile vel necessarium est: ergo si adest causa publica, idque bono communi vel utile, vel necessarium judicatur, etiam potest disponere, ut ex mutuo datis rebus lucrum aliquod moderatum obveniat mutuanti.

*Ex quo ob
bonum pu-
blicum,*

II. DEUS rectè permittit Judæis usuras exigere ab alienigenis, quia habet supremum dominium in omnes res hominum; sicque patet, quòd Jure naturali absoluto non sint prohibita usurae: ergo etiam Magistratus humanus rectè permittit usuras moderatas propter bonum publicum, quia à DEO habet dominium altum, licet restrictum ad existentiam causae publicae, in omnes res privatorum hominum.

*Potest
Princeps*

III. Ab illo, volente & consentiente, possum accipere usuras, cui etiam invito possum licitè res suas eripere: (a) atqui Magistratus, exigente communi utilitate, potest concedere, ut à subdito etiam invito rem aliquam violenter auferam: (b) ergo potuit etiam statuere, ut à volente & consentiente accipiam usuras, quae tamen non amplius erunt usurae strictè dictae, eo ipso quòd ex justo titulo accipiantur.

*Transfer-
re domi-
nia:*

IV. Potest aliquis accipere liberaliter donatum occasione mutui: ergo etiam potest accipere id, quod sibi Princeps ex causa publica tribuit occasione mutui. Nam Princeps tantum haud dubiè potest ex causa publica, quantum privatus ex causa liberalitatis.

*Sicuti fit
per leges*

V. Quanquam jus naturale in thesi vetet, aliquem rei alienae fieri dominum per illius possessionem; tamen Magistra-

stratus humanus per legem Præscriptionis dominium rei alienæ transfert in possessorem, ob dominium altum reipublicæ: adeoque jus naturale fuit solum conditionatum: ergo idem dici potest de usuris.

*Præscri-
ptionis,*

VI. Sacri Canones simoniæ per legem naturalem prohibita damnant eum, qui pro exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium pecuniam exigit: (c) & tamen piæ consuetudines super his præcipiunt observari, adeo ut Episcopus jubeatur eos compescere, qui malitiosè nituntur laudabilem consuetudinem immutare; (d) quia scilicet vi hujus consuetudinis nihil exigitur tanquam pretium rei factæ, sed pro sustentatione ministrorum. Ergo similiter licet lucrum ex mutuo sit jure naturali prohibitum, potest tamen licitum fieri augmentum ultra sortem, quod consuetudo approbat pro bono publico.

*Et consue-
tudinem
exigendi
aliquid oc-
casione a-
ctuum spi-
ritualium.*

VII. Lex naturalis prohibet usuras, quatenus sunt lucrum injustum, cedens in gravamen præcisè ratione mutui: unde non prohibetur simpliciter lucrum occasione mutui, sed lucrum præcisè ex mutuo, quod est onerosum: quando igitur loco gravaminis succedit bonum commune, jam ita variatur materia, ut non cadat amplius supra ipsam prohibitio.

*Lucrum
tale non
est inju-
stum.*

VIII. Causæ autem justæ, publicam utilitatem concernentes, pro permittendo auctario ex mutuo, sunt evitatio litium: facilitas obtinendi mutuum: subsidium inde proveniens personis, quæ per seipsas non possunt negotiando lucrum capere ex suis pecuniis: tranquillitas conscientiarum, ne ob alios intervenientes titulos oriantur multi scrupuli: præsumptio generalis, tum quòd in mutuo ordinariè adsit alius justus titulus; tum quòd mutuatario adsit oportunitas lucrum faciendi ex re mutuo accepta. Statutum enim, fundatum in præsumptione generali, rectè fertur, & vim habet pro omni casu, etsi in quibusdam casibus parti-

*Sed ratio-
ne boni pu-
blici con-
cessum,*

K

cula-

cularibus cesset illa ratio, in qua fundatur universaliter illud statutum.

*Vel potius
à populo
volente
introduc-
tum.*

IX. Advertunt Patroni hujus opinionis, facultatem fumendi aliquid ultra sortem primario non provenire à Principe, onus istud invitis subditis imponente: sed potius ex communi consensu populorum Germaniæ, qui pactum istud mutuo adjectum, sibi utile prorsus, ac optandum agnoverunt, Principe demum id confirmante, & modum ponente intra limites moderati lucri. Nam ante omnem casum particularem, cuilibet optabile est, ut possit pecuniam, si ea abundet, utiliter impendere: & vicissim, eam, si indigeat cum modico damno acquirere.

*Doctores
pro hac o-
pinione.*

X. Demum moventur aliqui auctoritate gravissimorum Doctorum. Primo loco pono P. JACOB. LEDESMA, qui in Congregatione super censu Germanico, anno 1573. Romæ habita, vehementer contendit, licere accipere s. pro 100. ex consuetudine per legem approbata, saltem si accedat miserabilitas personæ, quæ alia negotiatione lucrum ex sua pecunia quærere non potest. Diciturque Ledesma de hac re composuisse integrum librum. Additur, alios quidem contradixisse, consensisse tamen in hoc, quòd liceret tam Confessario, quàm pœnitenti sequi opinionem illam. Paucis post mensibus eodem anno Paulus Hoffæus, notum Baviaræ nomen, ex Collegio Monacensi, datorum in illa Congregatione responsum declarationem petiit à Francisco Toletò, qui eidem cœtui præferebat. Prima Hoffæi quæstio his verbis concipitur: *Nonne P. D. Ledesma tenuit, si consuetudo vel lex coincidat cum miserabilitate personæ, posse tunc accipi s. pro 100. Et nunquid R. V. dixit, si quis idem sentire volet cum eodem P. Ledesma, licere?* Ad hanc quæstionem Toletus his verbis respondet: *Ita dixit P. Ledesma, quando consuetudo est probata, nempe quando Magistratus sciunt & consentiunt. Et ego dixi tunc, & dico*

dico iterum: tanti enim facio P. Ledesma, ut si quis mihi diceret, se sentire velle cum P. Ledesma in hac parte, ego non contradicerem. (e) Ejusdem opinionis circa annum 1577. fuit in Germania MARQUARDUS Episcopus Spirensis, & Amplissimus Senatus Camerae Imperialis. (§. 248.) Insuper auctoritatem Principis in permittendo auctario ultra sortem agnoscunt

ADAMUS TANNERUS *Theol. Schol. tr. 3. d. 4. de Just. q. 7. n. 79.*

ZACHARIAS PASQUALIGUS *Decis. Moral. 183. n. 13. seqq.*

CHRISTOPH. HAUNOLDUS *de F. & F. tr. 9. n. 421. seqq.*

LUDOVICUS BABENSTUBER *Theol. Moral. quam Ethicam super-naturalem Salisburgensem vocat, tr. 7. disp. 6. art. 4. n. 23.*

PAULUS MEZGER *Theol. Scholast. Salisburgens. tom. 3. tr. 13. disp. 43. art. 2. n. 11.*

PLACIDUS BÖCKHN *Comment. ad Jus Canon. lib. 5. tit. 19. n. 10. seqq.*

FELIX POTESTAS *Exam. Eccles. tom. 1. n. 2414. ubi opinionem & rationes Pasqualigi ita refert, ut eis inhæreat.*

DOMINICUS VIVA *de Usur. quest. 3. art. 1. n. 4.*

VINDEX GOBATI *ad prop. 18. n. 25.*

Omitto Juris Civilis innumeros interpretes.

(a) C. 12. XIV. q. 4.

(b) Arg. c. 3. de postul. Pralat.

(c) C. 8. 9. 29. de simonia.

(d) C. 42. ibid.

(e) Ipsæ originales literæ horum virorum sunt in meis manibus. Qui autem scire vult, quis & quantus vir fuerit Jacobus Ledesma, legere poterit ejus elogium in Bibliotheca Scriptorum Societatis JESU: Item apud SACCHINUM *Histor. Soc. Jes. part. 4. lib. 3. n. 15.* ubi fit mentio de ejus scriptis magna ex parte imperfectis, inter quæ haud dubiè liber est, hanc materiam attingens.

§. 143.

Locum jam demus P. Daniëli Concinae, cujus argu-
menta contra P. Pichler recensere lubet ipsis Adversarii
verbis, non emendatis erroribus contra Grammaticam
K. 2 æquè

Art. 3.
ARGU-
MENTA P.
CONCINÆ